

Johan Bülow (se HISTORIE ny rk. 17,1 1987). Nærværende bog stiller det spørgsmål, om brevet i virkeligheden var tænkt stilet til en videre kreds, endog til offentliggørelse. Som baggrund for sin undersøgelse gennemgår Marianne Alenius såvel det *litterære* brev europæiske historie som dets danske og for begge med særligt henblik på kvindernes rolle. Hun adskiller det fra det private brev og diskuterer, i hvor høj grad der lå et ønske om offentliggørelse bag – naturligvis med undtagelse af, hvad der med henblik herpå var skrevet i brevform. Det er særdeles skarpsindigt gjort, lærd, elegant og med en endog meget omfattende læsning bag.

Ikke mindre skarpsindig er Marianne Alenius i sin behandling af Biehls brev. Detaljer bliver bl.a. ved hjælp af hendes mange andre breve til Bülow vendt og vejet, løgn og sandhed ligeså, og hun placerer overbevisende »Mit ubetydelige levnets løb« i klasse med det litterære brev, beregnet for et offentligt publikum.

Finn H. Lauridsen

Bjarne Nielsen Brovst: *Jeppe Aakjær på Askov højskole*. (Poul Kristensens Forlag, 1988). 110 s., 138 kr.

En brevveksling mellem Jeppe Aakjær og Henrik Cavling. Ved Solvejg Bjerre. (Poul Kristensens Forlag, 1988). 155 s., 168 kr.

Den flittige Bjarne Nielsen Brovst har efter Kaj Munk taget Jeppe Aakjær op til behandling. Han udsendte foruden denne bog sidste år på forlaget Centrum også den murstenstykke »Jeppe og Marie«, hvor han på basis af Aakjærs og Marie Bregendahls brevveksling – og spændende som en roman – skildrer de to's kærlighedshistorie, som den udfoldede sig op til ægteskabet i 1893. Bogen om forholdet til Askov

højskole er en udvidelse af de afsnit, der i den store findes om samme emne; men faktisk spiller Marie Bregendahl også her en hovedrolle sammen med Aakjær.

Det er en kendt sag, at Aakjær og Askov ikke var på bølgelængde. Han har skrevet stærkt om det i sine erindringer, og det har i tidens løb med baggrund i højskolens position i samtiden interesseret mange, der har beskæftiget sig med den. Aakjær kom i efteråret 1887 til den første af de såkaldte »fimbultvintre«, der varede til 1890 – »fimbultvintre« kaldet, fordi skolen var i betydelige vanskeligheder, forårsaget af bl.a. Ludvig Schrøders valg til Landstinget, hvor han netop var gået ind for at pleje bevægelsens interesser, men hvor han også måtte konstatere, at når man kun kom for en enkelt sags skyld, var det umuligt at finde plads i andet arbejde. Schrøder deltog uhyre sjældent i debatterne og kun i mindre sager. Når man læser Aakjærs breve til Marie Bregendahl, forstår man godt, at han kunne være et problembarn på dette sted: Diskussionslysten til det perfide, altid imod, voldsom – men velformuleret og helt uden den ærbødighed, måske endog ærefrygt, som de almindelige elever følte for den hæderkroneinstitution. Han var egentlig kommet for at blive højskolemand og senere sammen med sin ven Per Odgaard at oprette en højskole i Tastum syd for Skive, en plan, der aldrig blev til noget, og det forstår man også godt: En Aakjærhøjskole ville være blevet en udvidet bondeskole à la Lars Bjørnbak og slet ikke en grundtvigsk.

Bogens to hovedafsnit er et meget langt brev af 8. oktober 1887 til Marie Bregendahl og en skildring af Bjørnsens besøg i november samme år. Kapitlerne hænger sammen på den måde, at de beskæftiger sig med tidens sædelighedsdebat – om man kunne leve

sammen uden at være gift. I de stærkeste vendinger argumenterer Aakjær over for Marie Bregendahl for renheden før ægteskabet, hvor hun havde betydeligt »friere« synspunkter end han. Skildringen af Bjørnsson er ikke mindre stærk, et lille mesterværk af et dybtfølt personmaleri, der næppe kunne gøres i dag.

Aakjær står i højskolens historie bedømt som flabet og obsternastig, skriver Brovst, og således er han set af mange uden skelen til den personlighed, der var under udvikling, og den samfundsforandring, der var på vej. Brovst har samlet en del af det, der er skrevet om denne første »fimbulvinter« og Aakjærs stilling i den, og interessant blandt det citerede er egentlig Holger Begtrup, der dybt beklager, at man efter de tre vintre følte sig foranlediget til at frabede sig elever, der ikke delte skolens livsanskuelse. »Det var i sandhed en åndelig falliterklæring, som jeg siden tit har skammet mig over«.

Den brevveksling mellem Henrik Cavling og Aakjær 1904-29, som Aakjærs datter Solvejg Bjerre har offentliggjort, er af en ganske anden karakter – helt uden den voldsomhed, man møder hos Brovst. Dels er Aakjær blevet ældre, har fundet sin livsbane og fået foden under eget bord, dels omhandler brevene fortrinsvis hans medarbejderskab ved Politiken og medtager derfor naturligvis ikke de tekster, han fik offentliggjort. Det er en meget smuk bog om et par særprægede personligheder, der blev virkelige venner, og brevene kaster også sidelys til så meget andet i tiden, fortrinsvis fra det litterære parnas. Aakjær synes at have haft en særstilling på bladet – også i økonomisk henseende, hvor han så nogenlunde selv kunne bestemme sine honorarer. Bogen er forsynet med et meget omhyg-

geligt noteapparat, placeret under hvert brev, og et personregister. Begge dele er højlig nødvendige, for der er mange detaljer og mange navne. En enkelt »smutter« forekommer i en billedtekst s. 67: *Forfatteren* Chr. Zangenberg mellem Nanna og Jeppe Aakjær – Zangenberg var skuespiller.

Finn H. Lauridsen

Frejlif Olsen: *En københavnsk journalist. Indledning til min selvbiografi*. Forord af Victor Andreassen. (Forlaget Cicero, 1987). 116 s., 128,50 kr.

Frejlif Olsen var Ekstra Bladets første chefredaktør fra bladets start i 1905 og helt frem til sin død i 1936. Han var broder til Politikens legendariske chefredaktør Henrik Cavling, der indførte den moderne omnibusavis i Danmark. Modsat Cavlings midtsøgende journalistik forsøgte Frejlif Olsen en karsk og kompromisløs journalistik, der ikke havde mange muligheder i Politiken efter omlægningen. De to blade blev bragt på så stor afstand, at de ikke kom i vejen for hinanden. Dette var forudsætningen for den succes, de begge kom til at opleve – og som nok har gjort Ekstra Bladet til det største blad, men Politiken til det mest indgående skildrede blad.

På denne baggrund er der god mening i at genudgive Frejlif Olsens erindringer. De giver et nådesløst ærligt billede af journalistmiljøet og af de mekanismer, der former indholdet i medierne. Erindringer har det med at tegne den erindrende i et positivt lys. Men også i så henseende – og specielt måske netop i så henseende – er erindringsbogen afvigende fra det vante mønster. Det er yderst sjældent, at et erindringsværk går så tæt på forfatteren selv som dette. Derved bliver gen-